

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Н. Д. Захарченко, спеціальність Туризм, студентка групи Тм-61
П. В. Шуканов, д. геогр. н., доцент професор кафедри туристичного та готельного бізнесу – науковий керівник
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Актуальність даної теми дослідження обумовлена тим, що етнічний туризм в Україні стає одним з найбільш популярних видів туризму, оскільки він здатен задовольнити інтереси людей, які бажають ознайомитися з історичними і культурними традиціями українського народу. Сучасний туризм стрімко розвивається, з'являються нові, інколи досить специфічні його види, до яких відносять і етнічний туризм (етнотуризм).

Україна має значні перспективи для розвитку етнічного туризму, які базуються на різноманітних історико-культурних ресурсах. До таких ресурсів включають близько 130 тис. пам'яток культури, у тому числі понад 56 тис. пам'яток археології; 51 тис. пам'яток історії, майже 6 тис. пам'яток монументального мистецтва; 16 тис. пам'яток архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ін. [1]. Етнографічні тури пропонують своїм учасникам заглянути в глибину століть, побачити, чим жили народи тієї чи іншої області, побувати в минулому, не перекрученому вітринами музейних стендів.

У 1977 р. американський етнолог В. Сміт, першим дав визначення цього поняття: *етнічний туризм* – це пізнання глибинних традицій екзотичних народностей, відвідування їхніх домівок та поселень, спостереження за обрядами. Р. Макінтош та С. Гьольднер визначили етнографічний туризм як подорож з метою спостереження за культурою і способом життя екзотичних народів [7]. Ресурси для розвитку етнічного туризму в Україні багаті і своєрідні. Зокрема, це пам'ятки архітектури, музейні експозиції, архівні матеріали, мальовничі природні місця. Єдність природних та культурних чинників визначається поняттям «етнокультурні ландшафти», важливими складовими яких виступають промисли та ремесла, традиції, обряди та звичаї народу.

У сукупності все це створює сприятливі умови для відпочинку та ознайомлення з історією та культурою етносу. Поштовхом

до розвитку етнічного туризму і формування загальнонаціональної ідентичності стали державні програми: «Програма розвитку краєзнавства на період до 2010 року» (Постанова КМУ від 10 червня 2002 р. № 389); Державна програма розвитку туризму на 2002–2010 роки (Постанова КМУ від 29 квітня 2002 р. № 583); «Державні стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» (затверджена Постановою КМУ від 21 липня 2006 р. № 1001). Зокрема, в останній згадується значна кількість пам'яток історії та культури, які можуть привабити іноземних та вітчизняних туристів, наголошується на низькому рівні інформаційно-рекламного забезпечення на внутрішньому і зовнішньому ринках. На сьогодні в Україні не ведуться системні дослідження можливостей етнічного туризму для розвитку малих міст і сільських населених пунктів, не ведеться статистичний облік етнічного туризму. Але водночас етнічний туризм в Україні доволі розвинений завдяки тому, що мільйони її жителів свого часу роз'їхалися по всьому світу. Вони самі, а також їх нащадки прагнуть потрапити на історичну батьківщину, щоб «доторкнутися» до свого коріння. Для них, а також для жителів України працюють десятки маршрутів, що дозволяють побачити унікальну історико-культурну спадщину країни.

В Україні можна виділити декілька груп ресурсів розвитку етнічного туризму: сакральні об'єкти – монастирі та церкви православних християн; культурна спадщина – мова, легенди, пісні, танці тощо; матеріальна культура – міські та сільські забудови, традиційні будівлі, предмети побуту, традиційний одяг тощо. Зараз існує безліч пропозицій етнічних турів, пов'язаних з національною культурою. Наприклад, екскурсії містами і селами, з відвідуванням відомих та унікальних заповідників, музеїв, пам'ятників архітектури та пам'ятних місць, на території яких відбулися найважливіші історичні події, в тому числі старовинні кладовища і поховання. Також для туристів, які приїхали на кілька днів, туристичні фірми можуть включити до програми семінари та лекції з вивчення мови, а також участь туриста в оригінальному фольклорному фестивалі.

Одеська дослідниця М. Орлова розглядає етнічний туризм як підвид пізнавального туризму, метою якого є ознайомлення з матеріальною та духовною культурою певного етносу і відповідного регіону [3]. Очевидно, таке визначення найбільш адекватно відображає специфіку етнотуризму, основним спону-

кальним мотивом якого виступає бажання поринути у культуру певного етносу, незалежно від того, в яких генеалогічних зв'язках з цією спільнотою він знаходиться. Передумовою розвитку етнотуризму в Україні є також багата різноманітність діаспор: російської, польської, грецької, білоруської, молдавської, єврейської, угорської, румунської, циганської, гагаузької вірменської та ін. Прибуття родичів та друзів татарських сімей, ознайомлення з місцевою культурою, дегустація національної кухні – все це донедавна сприяло розвитку і збільшувало попит на тематичні екскурсії Кримським півостровом.

Івано-франківський науковець Б. Савчук окреслює етнічну культуру як надзвичайно складне та багатогранне явище, яке формується у процесі адаптації спільноти людей до екологічного середовища та під час історичного розвитку нагромаджує специфічний культурний досвід, який відрізняє її від інших спільнот. Унікальність феномену етнічної культури становлять не окремі специфічні елементи, а неповторність їх переплетення [4, с. 347–348]. Етнічний туризм розвивається, але повільним темпом, через те, що учасниками відповідних турів є люди третього віку, тобто пенсіонери. Оскільки у нашій державі ця категорія туристів подорожує набагато менше, ніж представники інших вікових груп, тому етнотуризм не є таким поширеним, як інші види туризму.

В Україні етнічний туризм часто називають ностальгійним туризмом, який пов'язаний з відвідуванням місця народження, місця проведення дитинства, або деякого періоду з життя учасника подорожі. Такі тури переважно організуються для іноземців, що походять із територій, що зараз перебувають у складі України. Для залучення іноземних та вітчизняних туристів до української етнічної культури проводяться фольклорні свята, фестивалі.

Волинські науковці Л. Черчик та Н. Коленда розглядають поняття етнічного туризму у широкому ракурсі культурної спадщини загалом. На основі аналізу праць вітчизняних та зарубіжних вчених та, підтримуючи думку про неподільність культурного надбання з природою, виводять поняття «культурний ландшафт» – природно-культурний територіальний комплекс, сформований внаслідок еволюційної взаємодії природи та людини, її соціокультурної та господарської діяльності [5, с. 209].

Отже, етнічний туризм є одним із перспективних видів туризму в Україні. Розвиток етнічного туризму стає новим цікавим напрямком діяльності, попит на етнічні тури, які можуть здійснюватись у рідні місця для туристів або з метою ознайомлення з культурою певного краю, постійно зростає. Зі свого боку туристичні фірми розробляють нові краєзнавчі маршрути, для того, щоб зацікавити шанувальників саме етнічного туризму. В Україні етнотуризм є новим і ще не до кінця освоєним напрямком туризму, але попри те, набуває популярності і в майбутньому може стати одним з найпопулярніших видів туристичної діяльності як серед молоді так і серед людей третього віку.

Незважаючи на всі труднощі, які існують сьогодні в нашій державі (політичні та економічні), сьогодні є періодом розвитку нових тенденцій у культурному житті для більшості регіонів України, а відтак орієнтація на етнічний туризм стає однією з реальних можливостей економічного, соціального та культурного піднесення країни.

Список використаних джерел

1. Етнічна культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Етнічна_культура. – Назва з екрана.
2. Про туризм [Електронний ресурс]: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>. – Назва з екрана.
3. Орлова М. Л. Ресурси етнічного туризму регіону: суспільно-географічна оцінка (на матеріалах Одеської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. «економічна та соціальна географія» / М. Л. Орлова. – Одеса, 2009. – 19 с.
4. Савчук Б. Українська етнологія / Б. Савчук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. – 560 с.
5. Черчик Л. М. Культурна спадщина як складова туристично-економічного співробітництва / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2010. – Спецвип. 3. – Ч. 3. – С. 208–211.
6. Етнотуризм – что это? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mede.su/content/78/read246.html>. – Назва з екрана.
7. Bulter R. Toutrism and Indigenous Peoples / R. Bulter, T. Hinch. – London: ITBP, 1996. – 134 p.